

De hei en het water zijn aangelegd om de speel- en natuurbeleving te verhogen, een van de doelstellingen van het GEO-beleid op de baan.

Natuur, cultuur en duurzaamheid vormen hier nu drie handen op één buik

Na een jaar van actief inventariseren, evalueren en ontwikkelen ontving golfbaan Het Rijk van Nijmegen op 16 juni het felbegeerde GEO-certificaat.

‘Voorheen was de golfbaan vooral bezig met de gasten, om voor hen de baan zo goed mogelijk te presenteren. Duurzaamheid kwam toen nog wat minder ter sprake’, zegt hoofd greenkeeping Gerhard Teunissen. ‘Nu willen we op dit vlak echter een voorbeeldfunctie vervullen.’

Auteur: Sylvia de Witt

Duurzaam golfbaanbeleid is niets anders dan het bewerkstelligen van een optimale speelkwaliteit in goede harmonie met de natuurlijke omgeving, de economische gezondheid en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de golfbaan. Na het doorlopen van het programma *Committed to Green* van de NGF kan een golfbaan certificering door de Golf Environment Organization (GEO) aanvragen. Het Rijk van Nijmegen doorliep dit programma, dat voor deze golfbaan zowel een bewustwordingsproces als een kwaliteitscontrole van het systeem was.

‘Het hele traject heeft ons gestimuleerd om kritisch naar onze handelingen te kijken en te bepalen wat

beter kan’, vertelt hoofd greenkeeping Gerhard Teunissen, sinds 2000 werkzaam bij Het Rijk van Nijmegen. ‘In ons geval heeft dit een gedegen werkplan opgeleverd, met heldere doelen die wij in de komende drie jaar willen realiseren. Het accent ligt hierbij op het versterken van de natuur binnen de speelbeleving en het uitdragen van de ecologische en historische waarden op en rond de golfbaan.’

Door het GEO-traject werd Teunissen zich veel meer bewust van zijn handelingen. ‘Voorheen waren we vooral bezig met het spel voor de gasten, om voor hen de baan zo goed mogelijk

te presenteren. Duurzaamheid en wat er leeft en bloeit kwam veel minder ter sprake.’

Vogels als wintergast, zomergast en dwaalgast

Twee jaar geleden schreef Het Rijk van Nijmegen zich in als deelnemer aan het GEO-traject. Dit traject start met een inventarisatiefase, waarbij alle facetten van het bedrijf aan de orde komen: de golfbaan zelf, maar ook het waterverbruik, het clubgebouw, de afvalstoffen, het elektriciteitsverbruik en de omgang met flora en fauna. Allereerst hadden de algemeen directeur van Het Rijk Golfbanen, Hans Blaauw, hoofdgreenkeeper Teunissen en later zijn assistent Roel Smits

7 min. leestijd

een gesprek met Joris Slooten van de NGF, waarna werd besloten dat deze golfbaan zou deelnemen aan het GEO-traject. Het Rijk van Nijmegen had daarvoor namelijk al meegedaan aan *Committed to Birds*, waarmee de Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Golf Federatie het belang van vogels op golfbanen willen benadrukken en ook de gasten willen stimuleren om meer aandacht voor vogels te krijgen. Momenteel telt golfbaan Het Rijk van Nijmegen achtenveertig soorten broed- en standvogels en zestig soorten gastvogels als wintergast, zomergast of dwaalgast. Zo zijn er vogels als de witte kwikstaart, de boomklever, de buizerd en de bosuil.

Teunissen: 'Mijn collega Freek Snel wist wat er hier allemaal aan vogels aanwezig was. Deze vogels zijn in kaart gebracht en ze worden dan ook genoemd in het boek *Rijk aan Vogels*, de eerste Nederlandse vogelgids die de grote verscheidenheid aan vogels (meer dan 100 soorten) op en rond deze golfbaan beschrijft. De auteur van dit boek is Herman Berteler, actief golfer op Het Rijk van Nijmegen en liefhebber van natuur en vogels. Vóór onze deelname aan het GEO-traject hingen hier echter al allerlei nestkasten voor vogels. Meestal volgen golfbanen eerst het GEO-traject en pas daarna nemen ze deel aan *Committed to Birds*. Wij hebben het dus andersom gedaan en daarbij Ronald Buiting Advies ingeschakeld als ondersteuner.'

Werkplannen met doelstellingen

Bij het onderdeel flora- en fauna-inventarisatie van het GEO-traject worden alle aanwezige beschermde dier- en plantsoorten, zoals zandhagedis, das en

goudveil, vastgelegd in een rapport. Aan de hand daarvan worden er werkprotocollen opgesteld die de greenkeepers dienen te volgen tijdens de werkzaamheden. 'Maar ook dan is het onderhoud nog steeds gericht op het spel van de gasten. Je moet de juiste balans zien te vinden tussen de handhaving van de speelkwaliteit en duurzaam beheer.'

De inventarisatie nam het grootste deel van het traject in beslag, maar had als voordeel dat alles nu mooi in kaart is gebracht. Samen met assistent Roel Smits werkte Teunissen het traject uit, waarbij ook lijntjes werden uitgegooid naar de managers van de verschillende afdelingen met de vraag wat er allemaal nodig is. Al deze informatie werd vervolgens verwerkt met de hulp van een student van de Hogeschool Larenstein.

'We willen echt een voorbeeldfunctie vervullen in de Green Deal'

Na de inventarisatiefase van het GEO-traject komt de werkplanfase, waarin tien werkplannen met bepaalde doelstellingen worden uitgewerkt. Deze werkplannen worden samen met directeur Hans Blaauw en Ronald Buiting opgesteld; hierin staan de ambities van Het Rijk van Nijmegen voor de komende jaren. Na drie jaar krijgt deze golfbaan opnieuw een keuring van GEO en dienen de uitgesproken ambities te zijn verwezenlijkt. 'Een van deze ambities is de versterking van de

ACTUEEL

natuur en de speelbeleving op de Nijmeegse baan. Deze ambitie is inmiddels al gerealiseerd, doordat we op twee holes heidevakken hebben aangeplant. Ook is er een vijver aangelegd; deze kan zich dan weer ontwikkelen tot een mooie biotoop.'

Bronbos en een dassenburcht

Een andere ambitie is het uitdragen van de ecologische en cultuurhistorische waarden op de golfbaan. Hiervoor is op lus Zuid een bord geplaatst met onder meer informatie over het ontstaan van het zacht glooiende karakteristieke landschap van golfbaan Het Rijk van Nijmegen, dat deel uitmaakt van het gevarieerde stuwwallenlandschap rond Groesbeek. De hoogteverschillen tussen het hoogste en laagste deel bedragen zo'n veertig meter en dat is voor het overwegend platte Nederland toch wel uniek. Vanaf het hoogste punt hebben de spelers dan ook een prachtig uitzicht op Duitsland. Daarnaast staat er op het bord info over het bronbos dat zich ook daar bevindt. Uit het bronbos vloeit water naar een vijver, waarop het zeldzame paarbladig goudveil groeit. Ook zijn er habitats van het ruigklokje, de boerenzwaluw, de groene specht en de das, die een voorkeur heeft voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Op Het Rijk van Nijmegen voelt hij zich dan ook prima thuis in de dassenburcht op de helling van het bronbos. Van gasten van Het Rijk van Nijmegen krijgt Teunissen vaak positieve reacties op de borden. 'Er komen ook veel vragen als ik bezig ben met het onderhoud op de baan: "Waarom doe je het zo?" Je merkt dat de meeste gasten het duurzame aspect belangrijk vinden. Op 15 september is al een tweede bord geplaatst op lus Oost, in samenwerking met het Bevrijdingsmuseum, met informatie over de Tweede Wereldoorlog en Market Garden, de grootschalige luchtlanding door de geallieerden die 72 jaar geleden in dit gebied plaatsvond.

Voor de spelers is het altijd leuk om iets meer te weten te komen over de omgeving waar ze golfen. Ook komen er een informatiebord over onze vogels en een bord om de gasten te informeren over het onderhoud door de greenkeepers.' Er zullen in totaal zes informatieborden worden geplaatst, die allemaal een ander onderwerp belichten.

Minderen gebruik pesticiden

Een andere doelstelling is het minderen van het pesticidengebruik. Het afgelopen jaar was er een duidelijke daling in het gebruik van chemische middelen. Een van de aandachtspunten op de

greens zijn de schimmels; dan kom je volgens Teunissen bij het punt dat het spel daaronder lijdt. 'Voorheen werden bij het ontdekken van een schimmelplekje gelijk alle 45 greens gespoten; nu wordt hier veel langer mee gewacht en behandelen we alleen die greens waar zich schimmel voordoet. Of we proberen de schimmelvorming af te remmen met ijzervulfaat. Preventief wordt er dus niet gespoten; er moet eerst een zichtbare aantasting zijn. We spuiten dus minder middel en ook minder vaak. Des te belangrijker is het daarom te zorgen voor optimale groeiomstandigheden voor het gras. En we moeten onze gasten laten weten dat er mogelijk een paar plekjes op de green zitten, maar dat wij ermee

Hier worden ook schapen ingezet om de rough kort te houden.

De hei komt van nature terug.

Gerhard Teunissen bij een informatiebord.

bezig zijn. Dat is de balans die je zoekt.' De Brabant-mixture wordt al heel lang niet meer ingezet; dat mag ook niet meer. De rest van de toegestane middelen wordt nog wel gebruikt. De meeste worden ingezet tegen schimmels, maar Teunissen vindt vooral het onkruid moeilijk te bestrijden. 'Dan kom je op het punt: heeft dit invloed op het spel? Als er te veel klaver in de baan staat en de gasten vinden het balletje niet meer terug, heb je een probleem. Er worden aaltjes ingezet tegen engerlingen en emelten - dat is het nadeel van de das: die gaat daarnaar op zoek. Maar daarnaast wordt ook pleksgewijs Merit Turf gebruikt. Verder is er op Het Rijk van Nijmegen weleens wilde peen ingezaaid, waar de sluipwesp op afkomt, de natuurlijke vijand van engerlingen. Spreeuwen eten ook engerlingen en emelten, maar veroorzaken in tegenstelling tot kraaien geen schade aan het gras. We hebben nu ook twintig spreeuwenbroedkasten op de baan aangebracht, zodat er hier meer spreeuwen komen. In het voorjaar kwamen de larven uit de eitjes op de fairways en zag je hele groepen spreeuwen erop afkomen. Dat was mooi om te zien.'

GIS-kaarten

De vijver doet dienst als waterbuffer en voor het beregenen van de baan zijn er twee bronpompen die deze vijver vullen. Hiervandaan gaat een beregeningssysteem - dat er al vanaf 2007 is - de baan in, waardoor het waterverbruik voor de baan duidelijk vermindert. Teunissen: 'We hebben zo'n 2000 sproeiers in de baan, die kunnen worden ingesteld op de hoeveelheid water. In de zomermaanden hoefden we bijna niet te beregenen, maar in september werd het weer heel warm. Juist dan kan het snel gaan met het uitdrogen. Je hoort ook te zorgen voor een goede beworteling van de graszoden. Hoe dieper de wortels, des te langer je kunt wachten met de beregening. Voorheen werden de machines altijd schoongemaakt met leidingwater; nu wordt hiervoor regenwater gebruikt.' Het Rijk van Nijmegen is sinds het GEO-traject ook begonnen met het gebruik van GIS-kaarten, digitale kaarten met een geografisch informatiesysteem, die inzicht verlenen in de locatie, oppervlakte en beheermaatregelen van de diverse onderwerpen. Ontzettend handig, vindt Teunissen. 'Bij de berekening zie je waar leidingen en sproeiers zich in de baan bevinden. Bij het flora- en faunabeheer kun je bijvoorbeeld de buizerd aanklikken; dan zie je in één oogopslag waar zich een nest van een buizerd bevindt. Er staan maatregelen bij waaraan je je moet houden en collega's weten

ook gelijk wat er moet gebeuren.' In het clubhuis zelf wordt op den duur alle verlichting omgezet naar led. Er zijn inmiddels twee zalen met ledverlichting en dat is duidelijk merkbaar aan het stroomverbruik. Ook zijn het afgelopen jaar een cv-ketel en twee boilers vervangen door doorstroomapparaten en wordt het gebruik van zonnepanelen overwogen. Op dit moment is er ook een hybride-fairway-maaier besteld en zijn er nieuwe energiezuinige ovens voor de keuken geïnstalleerd. Het Rijk van Nijmegen wil echt een voorbeeldfunctie vervullen in de Green Deal. Teunissen: 'Veel golfbanen zijn er nog helemaal niet mee bezig. Alle golfbanen hebben ooit een enquêteformulier moeten invullen over het pesticidegebruik. De response was slechts 20 procent. Dat vind ik een slechte zaak. Voordat je het weet, is het 2020 en dan is het afgelopen.'

MICHEL WIMMERS VAN BAYER CROP SCIENCE:

'Niet alle chemische middelen worden aan de kant gezet, maar er wordt nu veel bewuster omgegaan met de toepassing van deze middelen. Van de traditionele aanpak, alles behandelen, schakelt men nu over op pleksgewijze toepassing, dus de ene green wel behandelen en de andere niet. Een punt van aandacht kan zijn - dit speelt ook in de landbouw - de puntvervuiling. Of je nu één hectare spuit, tien hectare of tien vierkante meter, de handelingen blijven hetzelfde en er kan altijd iets misgaan bij het vullen en schoonmaken van de apparatuur. Dan maakt het dus niet uit hoeveel je gebruikt, maar is het puur de handeling zelf die impact heeft op het milieu. Vaak worden de apparaten schoongemaakt bij de greenkeepersloods en is daar een afvoer bij. Maar waar is die afvoer op aangesloten? Los van wat de chemische producten doen, is het dus belangrijk hoe je ermee omgaat vanaf het moment dat het in de kast staat totdat de lege verpakking verwijderd is. Hoe ga je om met het product, hoe kun je daarbij risico's verminderen? Vaak wordt er bij de Green Deal vooral gezinspeeld op de vraag hoe je kunt minderen. Dat is op zich een nobel streven, maar een ziekte overkomt je en je kunt daarmee echt pech hebben. Dan moet je toch blij zijn als je altijd iets achter de hand hebt.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Greenkeeper.nl/artikel.asp?id=9-6204